

การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการให้คำปรึกษากลุ่ม

ENHANCEMENT OF SOCIAL RESPONSIBILITY FOR PRATHOMSUKSA VI STUDENTS THROUGH GROUP COUNSELING

ชโลธร โสมhiran^{1*} มณฑิรา จารุเพ็ง² พัชรารภรณ์ ศรีสวัสดิ์³

Chalotorn Somhiran¹, Monthira Charupheng², Patcharapom Srisawat³

¹นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{2,3}Faculty of Education, Srinakharinwirot University

*Corresponding author, e-mail: chalotorn.somhiran@g.swu.ac.th

Received: June 07, 2021; Revised: July 16, 2021; Accepted: July 22, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม และนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย จำนวน 211 คน และกลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนที่เลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มที่ 1 ที่มีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา และมีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84 และโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นหลังเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม การให้คำปรึกษากลุ่ม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Abstract

The objectives of this research are as follows: (1) to study social responsibility among Prathomsuksa VI students; (2) to compare social responsibility for Prathomsuksa VI students before and after participation in group counseling; and (3) to compare social responsibility between the experimental and control groups, before and after participation in group counseling. The subject for this study consisted of two groups: (1) the first group consisted of 211 Prathomsuksa VI students; (2) the second group consisted of students from the first group and in terms of social responsibilities, scored lower than the 25th percentile, established by purposive sampling and voluntary participation in group counseling. Each group consisted eight students in the experimental and the control group. The research instruments were a social responsibility questionnaire with a reliability of .84 and the program enhancement of social responsibility through group counseling. The data were analyzed by mean, standard deviation and a t-test. The research results were as follows: (1) the social responsibility for Prathomsuksa VI students as a whole was at a high level; (2) the social responsibility of the experimental group after participating in group counseling was and higher than before the experiment at a significantly increased at a level of .05; and (3) the social responsibility of the experimental group after participating in group counseling was significantly higher than the control group at a level of .05.

Keywords: Social Responsibility, Group Counseling, Prathomsuksa VI Students

บทนำ

การที่จะพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่า และเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยเห็นได้จากประเทศต่าง ๆ หลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้เนื่องจากประชากรในประเทศมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้แก่ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การวางรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน เริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง มีทักษะการเรียนรู้ และมีทักษะชีวิต เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม และมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก โดยจะต้องวางรากฐานให้เด็กตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทั้งยังต้องมีวิธีการที่ส่งเสริมให้เด็กมีความเต็มใจและตั้งใจในการปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อทั้งความคิด คำพูด การกระทำ ตลอดจนการตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคม กล่าวคือ ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นจะต้องมีสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง เมื่อปรากฏว่ามีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นให้เริ่มต้นปรับปรุงแก้ไขจากตัวเองไม่ใช่การชี้กล่าวโทษผู้อื่น การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่ในวัยเด็กเรื่อยมา จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จะมีแนวโน้มที่สามารถบ่มเพาะให้การมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ของบุคคล โดยการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมตั้งแต่วัยเด็กนี้อาจกระทำได้โดยการฝึกให้เด็กรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่าง ๆ ที่สมวัย เช่น การรับผิดชอบต่อการเรียน การรับผิดชอบในการทำงาน บ้านช่วยเหลือพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมยิ่งขึ้น ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นคุณธรรมหนึ่งที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคน เพื่อให้สังคมสงบสุข (กรมการศาสนา, 2525)

ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน ผู้วิจัยใช้การให้คำปรึกษากลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากการให้คำปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เกิดความไม่สบายใจหรือมีความเครียดในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ ครอบครัว เพื่อน ทั้งด้านส่วนตัวและด้านสังคม เพื่อให้ นักเรียนคนนั้นเข้าใจตนเอง และยอมรับปัญหาของตนเองจนสามารถคิดวิธีแก้ไขปัญหานั้นด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีที่นักเรียนมีความต้องการจะพัฒนาและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการให้คำปรึกษากลุ่มจะมีกระบวนการที่ช่วยในการวางแผน เพื่อนำไปสู่การบรรลุตามเป้าหมายในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (ลักขณา สิริวัฒน์, 2560)

การให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น เป็นกระบวนการช่วยให้นักเรียนได้สำรวจตนเอง ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจตนเอง และเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษากับสมาชิกวางแผนเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้ขั้นตอนตามทฤษฎีการเผชิญความจริง (Reality Counseling Theory) ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavior Counseling Theory) และทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person Centered Counseling Theory) ในการให้คำปรึกษา โดยผู้ให้คำปรึกษาจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การตั้งคำถาม การเรียบและฟัง การสะท้อนความรู้สึก การให้ข้อมูล การให้กำลังใจ การทวนความ การเผชิญหน้า และการสรุปความ งานวิจัยนี้มีวิธีการให้คำปรึกษากลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยจะนำขั้นตอนและวิธีการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีการเผชิญความจริง เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมนี้อาจมาจากเป้าหมายของทฤษฎีการเผชิญความจริงเน้นที่การให้นักเรียนมีเป้าหมายในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อ สังคมพิจารณาพฤติกรรมในปัจจุบันว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ขัดขวางเป้าหมายที่ต้องการ จากนั้นจึงช่วยกันวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้กระบวนการ WDEP คือ กระบวนการที่ประกอบด้วย W (Wants) สำรวจความต้องการของสมาชิกกลุ่ม D (Direction and Doing) สำรวจทิศทางและแนวทางการปฏิบัติ E (Evaluation) สมาชิกกลุ่มประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง และ P (Planning) การวางแผน ร่วมกับการใช้หลักการตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม วิธีการเสริมแรงทางบวกที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้วมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอีก มีความคงทนถาวร ทำให้มีอัตราการตอบสนองมากขึ้น เช่น คำชมเชย การสัมผัส การมองตาด้วยความชื่นชม และทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง โดยใช้เทคนิคการฟังอย่างตั้งใจ การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข รับฟังด้วยความเข้าใจ และการตอบสนองอย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการที่กล่าวมาจะสามารถเสริมสร้างให้ผู้รับคำปรึกษานั้นมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น (ลักขณา สิริวัฒน์, 2560) ดังงานวิจัยของ Carbonero, Martín-Antón, Otero, and Monsalvo (2017) ได้ศึกษาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุ 12-14 ปี จำนวน 271 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองจำนวน 132 คน และกลุ่มควบคุม 139 คน พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยมีความสนใจในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จักการมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามเป้าหมายที่ต้องการได้ อันจะเป็นเหตุนำไปสู่การเกิดคุณภาพภูมิปัญญาในตนเอง และมีความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตของตนเองในสังคมได้อย่างมีความสุข

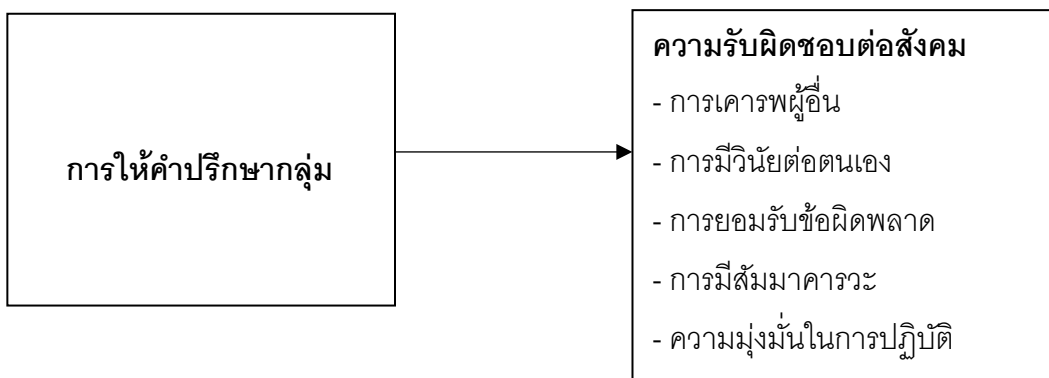
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการเข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม

3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม และนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้นำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยนำแนวคิดของ Kohlberg and Lickona (1976) มาใช้ ประกอบด้วย การเคารพผู้อื่น การมีวินัยต่อตนเอง การยอมรับข้อผิดพลาด การมีสัมมาคารวะ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ และยังใช้การให้คำปรึกษากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย ขั้นเริ่มต้นกลุ่ม ขั้นดำเนินการ และขั้นยุติกลุ่ม ร่วมกับทักษะ และเทคนิคของการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง การให้คำปรึกษากลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม และการให้คำปรึกษากลุ่มแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง (พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, 2561) ดังนี้



แผนภาพ 1

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นภายหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม

2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมดจำนวน 15 โรงเรียน มีนักเรียน จำนวน 469 คน

กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 ที่ใช้ในการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมดจำนวน 469 คน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปรียบเทียบตารางของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้นักเรียน จำนวน 211 คน

กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 2 ที่ใช้ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นนักเรียนโรงเรียนวัดวิเศษการ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ซึ่งได้มาโดยพิจารณาจากนักเรียนที่มีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคม

ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา คือ นักเรียนที่มีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่า 52 คะแนนลงมา จากกลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และดำเนินการสุ่มเข้ากลุ่มโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน โดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดของกลุ่มจาก Corey and Marianne (2006) ที่อธิบายว่า ขนาดของกลุ่มที่มีประสิทธิผลมากที่สุดนั้น ควรจะมีสมาชิกจำนวน 8 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ คือ การให้คำปรึกษากลุ่ม

ตัวแปรตาม คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง ใช้แบบแผนการวิจัยแบบการวิจัยกึ่งทดลอง Randomized Pretest-Posttest Control Group Design (องอาจ นัยพัฒน์, 2551) คือ มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 1 กลุ่ม ทำการทดสอบก่อนการทดลอง และหลังการทดลองทั้งสองกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R (E)	Y_1	X	Y_2
R (C)	Y_1	~	Y_2

R	แทน	การกำหนดกลุ่มด้วยวิธีการสุ่ม (Random)
E	แทน	กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
C	แทน	กลุ่มควบคุม (Control Group)
Y_1	แทน	การสอบก่อนที่จะจัดกระทำทดลอง (Pretest)
Y_2	แทน	การสอบหลังจากที่จะจัดกระทำทดลอง (Posttest)
X	แทน	การจัดกระทำ (Treatment) โดยรูปแบบการให้คำปรึกษากลุ่ม
~	แทน	ไม่ได้รับการจัดกระทำ (Treatment) ใด ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคม

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษา และนำข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ และองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาสร้างข้อคำถามตามองค์ประกอบ โดยแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมจะมีลักษณะเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด จริงมาก ปานกลาง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด

1.2 ผู้วิจัยนำข้อคำถามในแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 32 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ ดร.อสมมา คัมภีรานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ใจตรง และ อาจารย์ ดร.สรรเสริญ หุ่นแสน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.61 รวม 29 ข้อ โดยแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .85

2. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่ม

2.1 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และนำโปรแกรมให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณา แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมก่อนนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอ และได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ SWUEC-G-027/2562E นำไปทำการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.2 นำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 29 ข้อ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 211 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้งหมดจำนวน 15 โรงเรียน

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในข้อ 1.2 ไปวิเคราะห์ผลทางสถิติ

2. การดำเนินการทดลองการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ในการดำเนินการทดลองการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด 8 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Pretest-Posttest Control Group Design (องอาจ นัยพัฒน์, 2551) คือ มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างละ 1 กลุ่ม ทำการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลองทั้งสองกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนทดลองและหลังทดลอง
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ t-test for Dependent Samples และ t-test for Independent Samples

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็นรายด้าน (n=211)

ความรับผิดชอบต่อสังคม	\bar{X}	SD	แปลผล
1. การเคารพผู้อื่น	3.67	.79	สูง
2. การมีวินัยต่อตนเอง	3.57	.97	สูง
3. การยอมรับข้อผิดพลาด	3.84	.73	สูง
4. การมีสัมมาคารวะ	3.81	.81	สูง
5. ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ	3.63	.95	สูง
รวม	3.70	.85	สูง

จากตาราง 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.70 อยู่ในระดับสูงทั้ง 5 ด้าน และมีคะแนนอยู่ในช่วง 3.51 – 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .85 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงที่สุดคือ ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ($\bar{X} = 3.84$, SD = .73) รองลงมาคือ ด้านการมีสัมมาคารวะ ($\bar{X} = 3.81$, SD = .81) ด้านการเคารพผู้อื่น ($\bar{X} = 3.67$, SD = .79) ด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.63$, SD = .95) และด้านการมีวินัยต่อตนเอง ($\bar{X} = 3.57$, SD = .97) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม ก่อนและหลังการทดลอง

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่ม (n=8)

ความรับผิดชอบต่อสังคม	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
1. การเคารพผู้อื่น	3.23	.83	ปานกลาง	3.77	.80	สูง
2. การมีวินัยต่อตนเอง	3.08	.84	ปานกลาง	3.42	.76	ปานกลาง
3. การยอมรับข้อผิดพลาด	3.40	.79	ปานกลาง	3.58	.80	สูง
4. การมีสัมมาคารวะ	3.31	.80	ปานกลาง	3.73	.74	สูง
5. ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ	3.52	.78	สูง	3.71	.75	สูง
รวม	3.31	.81	ปานกลาง	3.57	.77	สูง

จากตาราง 2 คะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมก่อนการทดลอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, SD = .81) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมี 1 ด้าน คือ ด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.52$, SD = .78) ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพผู้อื่น ($\bar{X} = 3.23$, SD = .83) ด้านการมีวินัยต่อตนเอง ($\bar{X} = 3.08$, SD = .84) ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ($\bar{X} = 3.40$, SD =

.79) และด้านการมีสัมมาคารวะ ($\bar{X} = 3.31, SD = .80$) คะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมหลังการทดลอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.57, SD = .77$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพผู้อื่น ($\bar{X} = 3.77, SD = .80$) ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ($\bar{X} = 3.58, SD = .80$) ด้านการมีสัมมาคารวะ ($\bar{X} = 3.73, SD = .74$) และด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.71, SD = .75$) ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมี 1 ด้าน คือ ด้านการมีวินัยต่อตนเอง ($\bar{X} = 3.42, SD = .76$)

3. การเปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคม ก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มของกลุ่มทดลองวิเคราะห์โดยหาค่าสถิติ t-test for Dependent Samples

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ด้วยวิธีการแจกแจงแบบปกติ (Test of Normality) โดยใช้สถิติ Shapiro-Wilk test พบว่าคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มทดลองก่อนการให้คำปรึกษากลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .23 คะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .08 แสดงถึง คะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการแจกแจงแบบปกติซึ่งไม่เป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ t-test ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำสถิติ t-test ทั้งแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent samples) และแบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent samples) มาใช้ทดสอบเปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for Dependent Samples และระดับนัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม

	n	\bar{X}	SD	t	p
ก่อนทดลอง	8	3.31	.84		
หลังทดลอง	8	3.57	.79	-4.06*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลองแล้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for Independent Samples และระดับนัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม

	n	\bar{X}	SD	t	p
กลุ่มทดลอง	8	3.57	.79		
กลุ่มควบคุม	8	3.47	.84	5.25*	.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 พบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับสูง
2. ความรับผิดชอบต่อสังคมกลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพผู้อื่น ด้านการมีวินัยต่อตนเอง ด้านการยอมรับความผิดพลาด ด้านการมีสัมมาคารวะ และด้านการมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความรับผิดชอบต่อสังคมกลุ่มทดลองมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ด้านการมีสัมมาคารวะ ด้านการเคารพผู้อื่น ด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ และด้านการมีวินัยต่อตนเอง ตามลำดับ เป็นเพราะว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง และนำไปสู่การรับผิดชอบต่อสังคม ตามแนวคิดของ Glasser (1965) ที่กล่าวว่าบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง และสามารถเลือกสร้างสรรชีวิตที่ดีกว่าได้ บุคคลที่มีสุขภาพจิตดี คือบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อรวมทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้เพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเน้นปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในภาพรวม โดยครูผู้สอนมีหน้าที่อบรม ปลูกฝัง รวมถึงสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในขั้นตอนการเรียนการสอนด้วย ซึ่งนักเรียนระดับชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่สามารถพัฒนาตนเองในด้านจริยธรรมได้ สอดคล้องกับ Kohlberg and Lickona (1976) ที่กล่าวไว้ว่า ในพัฒนาการทางด้านจริยธรรมระดับที่ 2 ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอายุ 11-16 ปี คือ เด็กในขั้นนี้ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง จะคล้อยตามการชักจูงจากผู้อื่น และยังรู้จักหน้าที่ ทำตามระเบียบของสังคม มีแนวโน้มยอมทำตามเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตำหนิ หรือการทำโทษ และมีความพยายามปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของตนในสังคม จึงทำให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการอบรม สั่งสอน ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมของเด็กในขั้นนี้ เนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ดังงานวิจัยของ สาวิตรี แสงศิลป์ (2551) ได้ศึกษาว่าครอบครัวมีบทบาทในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลให้มีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด คือ การอบรมเลี้ยงดูโดยผู้ปกครองเป็นแบบอย่างให้กับลูก เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล อบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวได้สอดคล้องผลการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ภาพรวมและรายด้านนั้นอยู่ในระดับสูง

2. ผลของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลจากการวิจัย พบว่าหลังจากนักเรียนได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพผู้อื่น ด้านการมีวินัยต่อตนเอง ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ด้านการมีสัมมาคารวะ และด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ มีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ใช้การให้คำปรึกษากลุ่มที่นำกระบวนการ WDEP ตามทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเผชิญความจริง คือ กระบวนการที่ประกอบด้วย W (Wants) สำรวจความต้องการของสมาชิกกลุ่ม D (Direction and Doing) สำรวจทิศทางและแนวทางการปฏิบัติ E (Evaluation) สมาชิกประเมินพฤติกรรมด้วยตนเอง และ P (Planning) การวางแผนในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงภา มิ่งขวัญ (2560) ได้นำทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มแบบการเผชิญความจริงเพื่อเสริมสร้างสุนทรีย์แห่งตน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า สุนทรีย์แห่งตนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลของการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 งานวิจัยในครั้งนี้พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพผู้อื่น ด้านการมีวินัยต่อตนเอง ด้านการยอมรับข้อผิดพลาด ด้านการมีสัมมาคารวะ และด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการให้คำปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญในแต่ละด้าน ทำให้นักเรียนได้สำรวจ และตระหนักรู้ถึงความต้องการของตนเอง สามารถบอกได้ถึงแนวทางเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของตน ยังสามารถประเมินตนเองได้ว่ากระทำของตนเองนั้นสามารถส่งผลให้ไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และนักเรียนยังสามารถวางแผนในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการสร้างข้อตกลงในการทำตามแผนการที่ตนเองได้วางไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารีญา ราพา (2554) ที่ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมจากการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริง และพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองหลังการทดลองมีคะแนนความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้คำปรึกษากลุ่มสามารถเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากงานวิจัยพบว่าการเสริมสร้าง และพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรพัฒนาให้ครบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเคารพผู้อื่น การมีวินัยต่อตนเอง การยอมรับข้อผิดพลาด การมีสัมมาคารวะ และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ เนื่องจากทุกองค์ประกอบมีความสำคัญที่จะสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้ที่ให้คำปรึกษากลุ่มควรใช้สื่อประกอบการให้คำปรึกษาที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ได้แก่ ตัวละครจากภาพยนตร์ การ์ตูน เกมส์ หรือเพลงที่นักเรียนกำลังสนใจ
3. ในกระบวนการ WDEP เมื่อนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามแผนที่ได้วางไว้ผู้นำกลุ่มควรใช้เทคนิคการเสริมแรงตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยม เพื่อให้เกิดความคงทนของพฤติกรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากงานวิจัยในครั้งนี้พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้านแตกต่างกันออกไป ดังนั้นควรมีการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบอื่น เช่น การให้คำปรึกษารายบุคคล การจัดกิจกรรมแนะแนว การจัดกิจกรรมกลุ่ม การฝึกอบรม
2. ควรมีการติดตามผลความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนที่เข้าร่วมการให้คำปรึกษากลุ่ม หลังจากจบการให้คำปรึกษากลุ่มไปแล้ว เพื่อศึกษาความคงทนของการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม
3. ควรนำการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมไปทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เช่น นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในระดับชั้นอื่นต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2525). *คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ตอนที่ 2*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*, 65. http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- ปารีญา ราพา. (2554). *การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงและใช้ตัวแบบสัญลักษณ์เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์. (2561). *การให้คำปรึกษากลุ่ม Group Counseling (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: แดเน็กอินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2560). *ทฤษฎีและเทคนิคการให้การปรึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สาวิตรี แสงศิลป์. (2551). *บทบาทของครอบครัวและสถานศึกษาในการพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2..)*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ = Research design : quantitative, qualitative, and mixed methods approaches (พิมพ์ครั้งที่ 1..)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Carbonero, M. A., Martín-Antón, L. J., Otero, L., & Monsalvo, E. (2017). *Program to Promote Personal and Social Responsibility in the Secondary Classroom(8)*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5439012/>
- Glasser, W. (1965). *Reality Therapy: A New Approach to Psychiatry*. In: Harper.
- Kohlberg, L., & Lickona, T. (1976). *Moral development and behavior: Theory, research and social issues. Moral development and behavior: Theory, research and social issues.*
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis-3*. New York: Harper and Row Publication.